

Golden Growth

פרשת תרומה תשע"ט

EXODUS

PARASHAS TERUMAH

25 / 10-16

that I show you, the form of the Tabernacle and the form of all its vessels; and so shall you do.
¹⁰ They shall make an Ark of acacia wood, two and a half cubits its length; a cubit and a half its width; and a cubit and a half its height. ¹¹ You shall cover it with pure gold, from within and from without shall you cover it, and you shall make on it a gold crown all around. ¹² You shall cast for it four rings of gold and place them on its four corners, two rings on its one side and two rings on its second side. ¹³ You shall make staves of acacia wood and cover them with gold; ¹⁴ and insert the staves in the rings on the sides of the Ark, with which to carry the Ark. ¹⁵ The staves shall remain in the rings of the Ark; they may not be removed from it. ¹⁶ You shall place in the Ark the Testimonial-tablets that I shall give you.

4

R. Sternbach

The Gemara (Yoma 72b) says that this *passuk* teaches us that a *talmid chacham* whose external wisdom belies his character (literally: whose inside is not as his outside) is not a real *talmid chacham*. However, this Gemara seems difficult to understand, as the Aron itself was made of wood and covered with gold, so that its interior was also not the same as its exterior.

178 / RAV WOLBE ON CHUMASH

2

11. וְצִפִּיתָּ — Shall you cover. The wooden Ark was to be covered within and without with gold. As a practical matter, Rashi explains that three boxes were made: The primary one was of acacia wood. A second, larger box of gold was made, into which the wooden one was placed, and a third, smaller golden one was made, which was put inside the wooden one. Thus, the main box was covered with gold, inside and out.

מבית ומחוץ — From within and from without. This arrangement symbolized the Talmudic dictum that a Torah scholar must be consistent; his inner character must match his public demeanor, his actions must conform to his professed beliefs (R' Chananel). Homiletically, Baal HaLevi derives from this inner-outer coating of gold that the community should feel a responsibility to provide an adequate livelihood to its teachers of Torah: They should be prosperous inside their own homes, as well as in their outer service of the public.

לכל אדם 3

The Gemara derives another lesson from the Ark: "מבית ומחוץ תצפנו" — Scripture states: *from within and from without you shall cover it with gold.* אָמַר רַבָּא — Rava said: כל תלמיד חכם שאין חוּבוֹ בְּכָרוֹ — This verse teaches that any Torah scholar whose inside is not as his outside, i.e. he is insincere,^[30] אינו תלמיד חכם — is not a true Torah scholar.

The Gemara adds:

אָבַיִי וְאִיתִימָא רַבָּה בַּר עֲזַרְיָה — Abaye — and others claim it was Rabbah bar Ulah — said: וְקָרָא נִתְעַב — He is called "loathsome"; שְׁאָמַר — as it is stated:^[31] וְנֶאֱלַח אִישׁ שְׂתֵה כְּמֵי עֲוֹנוֹ — Surely it is so for the loathsome and tainted one; man, who drinks iniquity like water.^[32]

קפא

הטוב

פרשת תרומה

שמן

5

גילויי זקן ובלי פאות בגלוי, וד"ל. אבל בדרך כלל הוי להיפך, שהברו נראה יפה אף שבתוך תוכו אינו באותה מדרגה שמראה עצמו מבחוץ, ולמד רבא זה מהא דצריך לצפות הארץ שנעשה מעצי שטים מבית ומחוץ בזה שיהיה. אבל קשה לי, הדלא נאמר בעמוד שלאחריו באותו גמרא דלעיל, וכפי שרש"י מביא אותו כאן, אמר רחבה אמר רב יהודה שלש ארונות עשה בצלאל ב' של זהב וא' של עץ נתן של עץ בתוך של זהב ושל זהב בתוך של עץ נמצא מצופה בזהב מבית ומחוץ ע"כ, ואני לא הבנתי דא"כ נמצא בפנים של עץ וא"כ אין תוכו כבדו, ואלמלא ה"י ארון אחד מצופה מבית ומחוץ ה"י שייך לומר תוכו כבדו אבל אם נמצא ארון שלם של עץ בתוך של זהב וא"כ אינו כבדו. ולא נראה בסוגיא שם כאלו רבא פליג על רחבה בשם רב יהודה, וצ"ע בזה. ומוכרחים לומר, דכיון דהוזהב מכסה את העץ משני צדדים הן למעלה והן למטה א"כ אף שיש גם שאינו של זהב נקרא זה ג"כ תוכו כבדו, והמשכיל יבין.

פרשת תרומה + מנחת מיכאל

שכב 6

The Aron in the Mishkan was made of wood, but it was covered on the inside and outside with gold. Chazal (Yoma 72b) tell us that a true *talmid chacham* must resemble the Aron; his inside must mirror his outside. Rambam writes (*Hilchos Dei'os* 2:6), "It is forbidden for one to smooth-talk and cajole. He should not say one thing with his mouth while intending something else in his heart; rather, his inside should be like his outside." A *talmid chacham* must say what he means and mean what he says.

It is interesting to note the importance that Chazal attributed to this quality. The Gemara (*Berachos* 28b) relates that Rabban Gamliel placed a guard at the door of the *beis midrash* and instructed him not to let in anyone whose outer conduct did not mirror his inner feelings. Even Rabbi Elazar ben Azariah, who subsequently removed the guard, did not disagree with Rabban Gamliel's restrictions; rather, he felt that everyone should be considered innocent until proven guilty. However, had he known with certainty that a specific person did not meet this criterion, he, too, would not have allowed such a student to enter the *beis midrash*.

"The first step in becoming a *talmid chacham* is being meticulous with one's speech."

אחרי צדק הגר"א דמבית ומחוץ אינו מוסב על הארון האמצעי של עץ, רק הזהב הטהור, וכאילו נאמר "מבית של זהב ומחוץ של זהב תצפנו", והיינו אתה מכניס את ארון העץ הצד הפנימי של הזהב מחפה את הארון בזהב, ואתה מכניס את ארון הזהב הפנימי הצד החיצוני של הזהב מחפה את

רוב בזהב,

8
We can deduce from this that the first step in becoming a *talmid chacham* is being meticulous with one's speech. Rambam continues, "And even a single word of wheedling or deceit is forbidden — only true speech, an accurate spirit, and a pure heart devoid of any treachery and deception."

The two things that set humans apart from all other living creatures are intelligence and the ability to talk. A person must be careful to use this powerful tool of speech in the proper manner, thereby manifesting that superiority.

(Alei Shur, Vol. II, p. 36)

90 □ LISTEN TO YOUR MESSAGES

R. Freed

Let me tell you yet another story. The Chazon Ish and his brother-in-law Rav Shmuel Graineman once went to an early Minchah, which began 12:45. It turned out that there were exactly 10 people for the *minyan* with them included.

Just as they were about to start, Rav Shmuel turned to the Chazon Ish and said, "I just remembered that I made an appointment to meet someone at 1 o'clock. What should I do? If I want to make it in time for the appointment, I must leave now. But if I leave now, you won't have a *minyan* for Minchah."

"What's the question?" said the Chazon Ish. "Of course, you have to go right now. A word is a word. You told the man 1 o'clock, and you have to keep your word. Don't worry about the *minyan*."

144 RABBI FREIFELD SPEAKS

There is a Midrash that equates a *talmid chacham*, a Torah scholar, with Shabbos. A *talmid chacham* is considered to be a paradigm of Shabbos. In what way are the two connected? It is precisely in this aspect of Shabbos, its *menuchah*, its harmonious interrelatedness of the entire cosmos, that we find the essential nature of a *talmid chacham*.

What do you think makes someone a *talmid chacham*? Vast knowledge of the Talmud and all the other ancient texts? Does that alone make someone a *talmid chacham*? No, it does not. That makes an encyclopedia, an almanac, a computer. But it doesn't make a *talmid chacham*.

13
A *talmid chacham* is a singular species of humanity. A *talmid chacham* is someone who is attuned to the metaphysical symmetry of the cosmos. He knows the pathways and the boundaries. He understands that if he should violate the boundaries, if he should hurt or cause damage to another person, he would upset the balance of the entire cosmos. If you look at the laws in Shulchan Aruch that govern the behavior of a *talmid chacham* you will begin to discern the contours and the landscape of his life. The *talmid chacham*, through his broad and intensive Torah study, has encountered the metaphysical system that encompasses all of existence. He lives with a strong commitment to respect those boundaries. In that sense, he is like Shabbos, the day that symbolizes and encapsulates the unified field of the universe.

A brief story comes to mind. The Vilna Gaon had a *talmid* named Rav Zalman Volozhiner, the brother of Rav Chaim Volozhiner. Rav Zalman had a phenomenal mind and a memory

רפ

ו' חסד

"אין תוכו כבוד"

נפש ושליח המצפון, הרי חלקי הדבור יכולים להעיד על מצב הנפש, הלב וצפונות האדם.

"אין תוכו כבוד"

גלול להיות שאדם יחי' כל ימיו חיים כפולים. כאשר הוא נמצא בין רבים לומד הוא ברצינות, מכון בתפילתו, מדקדק במצוות, מתגבר על יצרו ואינו זורק ברכות מפיו. כאשר נמצא בינו לבין עצמו - הרי הוא אדם אחר. תפילתו - כאילו נפאו שד; למודו באקראי; מזלזל במצוות; ממלמל ברכת המזון; מתנהג בקלות יעת; זורק ברכות מפיו ואין מעצור ליצרו ולמדותיו הפגומות. הוא אדם מפוצל - כאילו שני בני אדם. תופעה זו אינה נובעת מכוונתו לרמות את הבריות חלילה, ולא שהמסגרת של הרבים מחייבת אותו, אך כאשר נמצא לבדו - אין מסגרת מחייבת.

אין הסתכלו חז"ל על תופעה כזאת? הרמב"ם כותב "מקץ הלכות", שהמשכן, על כל כליו, היו בדמות אדם. ראו בו דוגמא של מערכת גוף האדם. הארון, שהי' בכלי המקודש ביותר והלוהות אשר בו, שקיבלם משה מידי הקב"ה - ניצבו בקודש וקדשים, שהי' המקום המקודש ביותר. מקור דבריו במאמר חז"ל, אשר ראו בארון ושל לח"ה, שגופו משכן לתורה כפי שרבה דרש הפסוק (שמות כה, טו) 'מבית ומחוך וצפנו', כלומר שיעשנו מעץ ויצפנו מבפנים ומבחוץ בזהב, שכן צריך להראות לח"ה - "כל ת"ח שאין תוכו כבוד - אינו ת"ח" (יחזקאל עג, טו). ת"ח שפנימיותו אינה זהה לחיצוניותו, שמעשיו אינם זהים למצב הפנימי של הנפש - אינו ת"ח!

14
ש דיוק גדול בלשונו של רבא. הוא אינו אומר, שת"ח שאין תוכו כבוד אינו צדיק או חסיד, אלא שאינו ת"ח! אם תורתו היא מן השפה ולחץ - זו צורת לימוד ואינה יכולה להצמיח ת"ח, מפני שהמושג "ת"ח" אין פירושו רק למדן, אלא קניינת הודעות מלאה בין פנימיותו לחיצוניותו - עובדה שיש לה השלכות גם לפי עצם הבהירות בלימוד, כפי שחז"ל מספרים (פסחים קו:) על דוגא ואחיתופל שהיו גאונים אדירים בתורה, ואעפ"כ לא סלקא להו שמעתא אליבא דהלכתא, כתיב "סוד ה' ליראיו", וכיון שתורתם היתה מן השפה ולחץ (סו) "וה' יראה ללבב", לכן לא זכר.

that was absolute. He remembered everything; there are different kinds of not forgetting. Rav Zalman did not forget anything in the full range and depth of his learning, not the most intricate insight, not the most delicate nuance. He was a marvel, and the Gaon held him in high regard. Rav Zalman was also a genius in *kedushah*, in holiness. He was a great and holy tzaddik.

One day, his was sitting in the beis midrash completely absorbed in a difficult piece of Gemara when a stranger approached him with a question. The stranger, being a Lithuanian, could not enunciate his sibilants well, and this brought a gentle smile to Rav Zalman's face and some good-natured witticisms to his lips.

As soon as the stranger walked away, it occurred to Rav Zalman that he might have hurt the man's feelings ever so slightly. He quickly jumped up and ran after the man, wanting to apologize and ask forgiveness, but the man had left the beis midrash. Rav Zalman looked in the vestibule, in the hallways, but he wasn't there. He ran into the street and looked in all directions. Nothing. The man seemed to have vanished into thin air.

15
Rav Zalman, however, knew that with his casual, good-natured witticism at the stranger's expense he might have upset the balance of the unified cosmos. Because of his profound insight into the Almighty's sacred universe, this infraction was to him like an earthquake, a volcano, and he was desperate to correct it. He was not driven by fear that there would be a mark against him in his personal record. Rather, he wanted to reestablish the balance and unity that he had unwittingly disturbed.

If the Ark symbolized the Torah scholar, what was the significance of the gold covering within and without? The Talmud tells us (Yoma 72b), "Any Torah scholar who is not *tocho kebaro*, identical inside and out, is no Torah scholar." Just as the Ark was gilded within and without, so must the Torah scholar be a person of genuine character and integrity.

Elsewhere (Berachos 27b), the Talmud relates the famous story about Rabban Gamaliel's dispute with Rabbi Yehoshua. While Rabbi Gamaliel was head of the yeshivah he had followed an exclusive admission policy, accepting only those students who were *tocham kebaram*, who were identical inside and out. As a result of his dispute with Rabbi Yehoshua, he was removed from office, and Rabbi Elazar ben Azariah took his place. Rabbi Elazar changed the admission policy. He opened the doors to all comers, and several hundred new chairs were added. When Rabban Gamaliel heard about this, he was crestfallen, fearing that he had unfairly withheld Torah from the Jewish people.

19

אולם עיקר מה שבאו דבריהם באו לעורר את התלמיד חכם ולדרוש ממנו שייהיה לו "תוכו כבד" היינו עולם פנימי, ובאמת "תוכו" זה הוא המרכיב העיקרי במהותו של ת"ח, ואם אין לו תוך הרי שכל עבודתו לריק וכמו שאמר הכתוב (משלי יז כז) "למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין" ומבאר הגר"א - מה תועלת לכסיל במחירו שהוא ממונו, אשר הוא רוצה לקנות בו חכמה, הלא החכמה לא תנוח אלא בלב נבון, וכשאינו לו לב ותוכו ריק מתוכן מה יתרון לכסף שבידו.

אם כנים אנחנו וחפצים אנו למלאות את התוך שלנו ולא להסתפק במרכיב החיצוני, ואם רוצים אנו במעט שלימות מוסרית, עלינו להשריש בנפשנו נקודה מרכזית אשר היא תהווה את התוך הפנימי של כל עניני החיים שלנו. מהי אותה נקודה? האמונה הברורה בתורה ובחז"ל אשר שלמותה היא אהבת ד' ואהבת התורה ומכאן זוכה האדם לכל המעלות, כמו שאמר דוד המלך ע"ה "אהבת צדק ותשנא רשע על כן משחך אלקים אלקיך שמן ששון מחבריך" (תהלים מה ח) אהבת הצדק והאמת המתבטאת באהבת ד' ואהבת

תורתו מכשירה את האדם להיות נמשח בשמן טוב ולהיות מבושם בכל מידה נכונה.

שורש הבעיה, שכאשר אנו מתבוננים מעט על דרכנו, אנו נוכחים לדעת שנקודה מרכזית זו איננה בתוכנו, אהבת התורה שלנו כפיה ואהבת ד' אף אחד לא יודע מה זה. גם אהבת הצדק והאמת כערכים בפני עצמם דרכם עקלקל ומסובכת מאד, מפני שהשפעת הכופרים חזקה, אלו האומרים לרע טוב ולטוב רע, לאמת שקר ולשקר אמת. לכן חובה עלינו להתחזק ביציירת הנקודה המרכזית אהבת ד' ותורתו אשר הוא התוך הנדרש מכל תלמיד חכם החפץ להקרא בשם קדוש זה.

לקט שיחות מוסר ח"ג עמ' תש"ז

21

הרמב"ם מביא ענין זה להלכה בהלי דעות ו', אסור להנהיג עצמו בדברי חלקות ופיתוי, ולא יהיה אחד בפה ואחד יליב אלא תוכו כבדו, והענין שכלב הוא הדבר שבפה, אסור לגנוב דעת הבריות אפילו דעת נכר, כיצד לא ימכור לנכרי בשר נבילה במקום בשר שחווטה, ואפילו מלה אחת של פיתוי ושל גניבת דעת אסור, אלא שפת אמת ורוח נכון ולב טהור מכל עמל והוות.

17

מונה תשעה חלקים בענין כת שקרים (שע"ת ג' קע"ח קפ"ו), וכולם בדברי שקר ע"ש, אך הנה מידת השקר מקיפה יותר מדיבור שקר.

הגדר הראשון הוא שיהיה בלי סתירות, ולא רק סתירה בין חידושה והמציאות, אלא * שלא תהיה סתירה באדם עצמו, מבית ומחוץ תצפנו, אמר רבא כל תלמיד חכם שאין תוכו כבדו אינו תלמיד חכם, אביי ואיתימא רבה בר עולא אמר נקרא נחשב, שנא' אף כי נחשב ונאלח איש שותה כמים עולה, אמר ר' שמואל בר נחמני מאי דכתיב למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין, אי להם לשונאיהן של תלמידי חכמים שעוסקין בתורה ואין בהן יראת שמים (יומא ע"ב:).

תוכו היא היראה והטהרה מעולה, ברו הוא עסקו בתורה, צריכה להיות התאמה בין ידיעת התורה והיראה, אי התאמה בזה היא שקר באדם עצמו, ויש לשים לב לפירוש, באיש שותה תורה כמים ויש לו עולה, כי יש כאן טענה על לימודו של אדם זה שהוא שותה תורה כמים, מים מרוויים צמאנו של אדם, אבל אין להם השפעה רוחנית כמו יין וכדומה לעורר או להלהיב, כך היא תורתו של איש זה, הוא ירווה את צמאנו לידיעות, אבל לא נודעה השפעה לידיעותיו בתורה אם ליראה אם לטהרה, איש זה על אף ידיעותיו בתורה אינו תלמיד חכם.

וחמור הוא ענין זה עד כדי כך, שרי גמליאל היה מכריז ואומר כל תלמיד שאין תוכו כבדו לא יכנס לבית המדרש, והושיב שומר על הפתח שבדק את הרוצים להכנס אם אמנם תוכם כבדו, ר' אלעזר בן עזריה סילק

את השומר ונתן לכולם להכנס, לא מפני שחלק על עצם הדין, אלא מפני שהעמיד כל התלמידים על חזקת כשרות (ברכות כ"ח).

עליון

לתתך

תלח

18

מיהו הראוי ליטול את התואר הקדוש: תלמיד חכם

"מבית ומחוץ תצפנו" (כה. יא)

"אמר רבא כל תלמיד חכם שאין תוכו כבדו אינו תלמיד חכם" (יומא ע"ב:)

ענין זאת מצינו גם במס' (ברכות כח.) שהיה ר"ג מכריז ואומר כל תלמיד שאין תוכו כבדו לא יכנס לבית המדרש.

שני לימודים יסודיים ראה הגה"צ רבי אייזיק שר זצ"ל ראש ישיבת סלבודקה בדברי חז"ל אלו. ראשית אנו למדים שחז"ל לא שללו את התנועה החיצונית שבהנהגת תלמיד חכם, לא רק משום שהיא מעוררת את התנועה הפנימית (כמבואר במסילת ישרים פ"ז) אלא היא לכשעצמה, ה"בר" בפני עצמו, מהווה גם הוא מרכיב במהותו ובצורתו של תלמיד חכם, והוא ראייה ממה שסמך רבא מימרתו על הפסוק "מבית ומחוץ תצפנו" האמור במעשה הארון, וכמו שכאן בעשית הארון הקפידה התורה על הציפוי החיצוני כמו על הציפוי הפנימי, כך ת"ח צריכה הנהגתו החיצונית להיות תואמת למעמדו ולא כאמצעי בעלמא כדי לעורר את הפנימיות שבו, אלא כפרט מרכיב בפני עצמו.

נראה שהרמב"ם מכאן ענין תוכו ככרו
שלא יהיה אחד בפה ואחד בלב, ואין מכאן
סתירה למה שנתבאר לעיל על הגמ' יומא, כי
הסתירה היא בין התורה שבפה ותוסר יראה
בלב כי היינו הך, כי בודאי אחד בפה ואחד בלב
הוא חסרון ביראת שמים, ורמז הרמב"ם בסוף
דבריו כי שפת אמת באה מטהרת לב, הוא אשר
מתפללים תמיד וטהר לבנו לעבודך באמת.

ידוע כי איסור לשון הרע הוא לומר דבר
שהוא אמת, אלא שאומרים אותו בכוונה
להזיק, והנה האזהרה על לה"ר היא מפי לא
תשא שמע שוא, כתרומתו לא תקבל שמע
דשקר, ולכאורה צ"ע דהאזהרה היא על לה"ר
והתרגום קורא זאת שמע דשקר, והלא לה"ר
אמת הוא! ובהכרחן כי כוונה רעה עושה גם
דבר אמת לשקר, נמצא כי שקר אינו רק סילוף
של עובדות, אלא גם אם העובדות הן אמת,
אבל מספרים אותן בכוונה רעה שקר הוא! הרי
שקר ואמת נמדדים לא רק כפי אמיתת
העובדות אלא גם לפי כוונת הסיפור.

23

מקור לשקר בכחות הנפש הוא הדמיון,
האדם אסור במושכלו וחפשי בדמיונו (אגרת
המוסר להגרי"ס), השכל מוכרח לחשוב לפי
חוקי התבונה, הדמיון חפשי מחוקים אלה, והוא
יכול להעלות ציורים שהם נגד השכל, דמיונו
מוליכו שובב בדרך לב רצונו בל יחת מהעתידי
הודאי, הוא יכול להתכחש למציאות ודאית,
מחשבה שכלית היא מחשבה אחראית.

השכל הוא המכשיר שניתן לנו לעמוד על
האמת. ולמשש מציאותם האמיתית של
הדברים, הדמיון מרחיק את האדם מהמציאות
ועלול להכניסו לעולם דמיוני בלתי מציאותי.
אבל קשה הוא להכנס לעמל שכלי, לחשוב
מחשבה מסודרת ומבוקרת, וקל הוא מאד
לרחק על כנפי הדמיון להשתעשע בציורי
תענוגות, וגם להרגיע את הלב לכל יפחד
מהזנחת המוטל על האדם, הנכנס לעמל תורה
בלימוד גמרא, כמה קשה לו להתרכז בשכלו
ולדחות הדמיונות הקוסמים! כל לימוד גפ"ת
הוא מלחמה תמידית ועקבית נגד הדמיון,
ואין לו למי שאינו מנצחו!

24

כאשר אדם עשה לחכמים טובה קטנה
מאד, כבר פסלו את עצמם מדין תורה שלו,
כי חששו שהטובה הזאת שיחיה אותם ולא
יכירו את האמת בדין זה, הרי אם יש לאדם
נטיה קטנה לצד אחד, כבר אינו יכול לשקול
טענתו של זה לעומת טענתו של יריבו ויטה
את הדין, כל כך גדול כחה של נגיעה! ולא
רק בבית הדין הדברים אמורים, כל אדם הוא
דיין בעניניו הוא, כאשר הוא צריך לשקול
כיצד להתנהג הוא צריך גם כן לשקול את
הצדדים ולשפוט עם איזה צד האמת.

25

ומה נעשה שאנו מושחרים מהמידות
והנצרים שלנו המטים את השיקול לצד הנוח
להם, ואין לך שוחד גדול מזה! חייבים
אנחנו להיוועץ עם ההלכה על כל צעד
שאנחנו עושים וממנה אין לזוז, אך לא לכל
שאלה נמצאת הלכה פסוקה, ענין הנגיעות
תופס מקום רחב בתורת המוסר, לא נראה
שום דרך להיחלץ מכל הנגיעות המקיפות
אותנו, מלבד לימוד מוסר שהוא הפותח
ענינו להכיר את הנגיעות שלנו.

גם בלי נגיעות אין אדם יכול להיות
בטוח שהוא עומד על האמת, ואין אדם יכול
להתפאר בחכמתו, ומה רבים החכמים שטעו
ולא עמדו על האמת, על זה כתב רמח"ל
במס"י פ"ג, תשת חשך ויהי לילה זה העוה"ז
שדומה ללילה, כי הנה חשך הלילה שני מיני
טעויות אפשר לו שיגרום לעין האדם, או
יכסה את העין עד שלא יראה מה שלפניו
כלל, או שיטעה אותו עד שיראה עמוד כאילו
הוא אדם, ואדם כאילו הוא עמוד.

כן חומריות וגשמיות העוה"ז הנה הוא
חשך הלילה לעין השכל וגורם לו שתי
טעויות, הא' אינו מגיה לו שיראה המכשולות
שבדרכי העולם, והטעות השניה והיא קשה מן
הראשונה היא שמטעה ראייתם, עד שרואים
הרע כאילו הוא ממש טוב והטוב כאילו הוא
רע, ומתוך כך מתחזקים ומחזיקים מעשיהם
הרעים, טעויות כאלו מציאות בכל שטחי
המחשבה, והעצה להימלט מטעויות היא רק
שהאדם לא יסמוך על חכמתו, ויציע מסקנותיו
לחכמים וישמח על כל ביקורת.

26 התחלת כל לימוד הוא החיזוק, התינוק
מחקה את הוריו ובוזה הוא מתלמד לדבר,

התלמיד מחקה את רבו במחשבתו, כל אדם
מחקה את סביבתו בהתנהגות ובמידות, זה
טבעי, אבל כאשר אדם עומד על דעתו, הוא
מוכרח לצרף אל החיזוק את הדעת, הרי לא
כל דבר מותר לחקות, גם לא כל הנהגה טובה
הולמת את כל אחד, בר דעת יודע איזו
הנהגה כדאי לו לאמץ לפי מצבו, אחרי שאדם
קיבל דרכי העבודה, דרכו, הוא צריך למצוא
דרך המתאימה לכחות נפשו ולתכונותיו.

29

סוד הגידול וסוד הקביעות

ענין ארון העץ הנתון מבית ומחוץ בתוך ארונות של זהב, ניתן
להידרש בפנים נוספות, ואף בהם הוא מלמדנו כלל גדול בגישה אל
החכמים ואל תורתם המשתמרת בקרבם.
כאמור ארון הקודש רומז אל החכם המכיל בקרבו את סגולת
התורה, ונבפנים אחדות תלמיד חכם עדיף על ספר תורה, עד שחז"ל
בוז לאנשים הקמים לכבוד ספר תורה, אך אינם עומדים בפני תלמיד
חכם שהוא ספר תורה מהלך, (עיין מסכת מכות כב, ב).

27

המהר"ל שואל, למה לא הגין הקרבן
שהביא הבל עליו שלא יהרגו קין, תשובתו
היא כי הבל לא עמד מעצמו על ענין הקרבן,
כי הראשון שהביא היה קין, ואף שהקב"ה
שעה אל קרבנו ולא אל קין, קרבנו לא הגין
עליו, כי מעשה טוב שאדם אינו עושה מעצמו
* אין בכחו להגין, התורה מרמזת על ענין גדול
זה במלה אחת והבל הביא גם הוא.

28

שאל הגרנצ"פ הסבא מסלובודקה נ"ע
במה שאמרן חז"ל כי לוט ניצול מסדום
בזכות ששתק לאברהם כשאמר על שרה
אחותי היא (בר"ר ג"א ח'), מה טעם מצאו
ללוט רק זכות זאת להגין עליו, הלא זהו
מעשה פשוט, כי הלא ימסור לוט את אחותו
שרה למצרים! ולעומת זה היו ללוט מעשים
גדולים של חסד, בסדום מסר נפשו על
הכנסת אורחים והינך גם בנותני לחסד, חז"ל
אומרים שהריבה ששרפה מפני שהביאה
לעני קצת קמח היתה בתו של לוט, ולמה כל
זה לא נחשב לו בזכות כדי להנצל?

* והגרנצ"פ השיב כי כל החסד שעשה לוט
הוא למד מאאע"ה ואין זה נקודה עצמית,
ומעשים אלה אין בכוחם להגן, טרחו חז"ל

למצוא מעשה שאיש לא לימדו והוא מעצמו
עשה, וזה מצאו במה שלוט לא גילה ששרה
היא אשת אאע"ה, ואף שזה מעשה קטן לפי
ערך, אבל זהו מעשה שעשה מעצמו, והוא
כדאי להגן עליו, הדברים נוראים עד היכן מגיע
ההכרח לאדם להעמיד מעשים מעצמו ללא
חיזוק! חיזוקי בלי עצמיות נהפך לשקר.

* השקר העיקרי בעבודה הוא קיום מצוות
בדרך מצות אנשים מלומדה, על זה ידור כל
הדוברים, כי איננו ניצולים ממצוות כאלו כל
יום, הרי" בשע"ת כתב, ונאמר על אנשים
שאינם עורכים מחשבות להתבונן תמיד ביראת
ה', ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה,
הרשב"א בחשוכותיו בענין קריאת שמע שצריך
לקרוא בכיוון הדעת שהוא ית' אחר ושהוא
אלקינו נשנסכים על זה בהסכמה מוחלטת,
כאשר קוראים ק"ש בעקימת שפתיים בלבד
וזהו מלומדה, תפילה ודיבור בעניני אמונה
כלי ודאות היא מלומדה, המלחמה נגד
המלומדה היא מלחמה תמידית, עובד
אמיתי יחפש תמיד מחדש עצות להתחדשות
ביראות העבודה, (עלי שור ח"ב ע' תקל"ג).

סגולתו הפנימית של תלמיד חכם משולה לעץ, שהמאפיין העיקרי שלו הוא כח הגדילה והצמיחה שבו. אף החכם באמת לעולם אינו קופא במקומו ובדרגתו; ותמיד הוא צומח ועולה לגובה וקומתו הרוחנית מתרוממת והולכת.

אלא שסגולת צמיחה זו, נתונה בתוך שתי מסגרות מתכת של זהב. המתכת הינה חומר נוקשה ויציב, והרי זה הינו מאפיין נוסף של החכם, (וראה פירוש ר' שמשון רפאל הירש לפרשתנו).

כוחה הפנימי של התורה, כפי שהוא בא לידי ביטוי אצל החכם, הוא סגולת ההתחדשות והצמיחה המתמדת שלה. דברי תורה מעצם מהותם הינם פרים ורבים ועושים פירות לתפארת. זוהי סגולת התורה שבעל פה שבקרב החכמים, שמגרעין התורה שבכתב מתפתחת יריעה שאין לה קץ של חידושים, שאף הם תורה. אכן תורה זו אינה ניתנת להידרש באות נפשו של אדם. יש לה מסגרות מוצקות ביותר שמהן אין לזוז, ורק בשמירה הקפדנית על אותן מסגרות מתכת, אפשר שתהיה זו תורת אמת, הראויה לשמה.

חדשה. ובעוה"ב ימלא שחוק פינו, משום שנהיה כל רגע בהתחדשות. בכל רגע של עוה"ב תהיה ההתחדשות של שחוק. וזאת משום שאנו נמצא בעולם של חיים, ככתוב "והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלוקיך" (שמואל א כה, כט), ויהיה בו חידוש אתר חידוש, התחדשות אתר התחדשות.

כשאדם עובר את ה', ורק שומר על מסגרת ושיגרה, אך אינו תוסס מבפנים ומחדש חידושים - וכלשון רבינו יונה ז"ל (שע"ת, שער ג אות טו): "אנשים שאינם עורכים מחשבות להתבונן תמיד ביראת ה'" - הוא "יוני". יכולים להיות בקיאים בש"ס כמו מחשב; אך אם אין שום התפשטות וחידוש, ומה שעשיתי לפני שנה ושנתיים אני עושה היום - זהו יון.

מצוות ללא חיות - יון

אדם בעולם הגדול הנוהג בהגינות ונחמדות ועובד ביושר, הוא עדיין

"יוני", ובפנימיותו כולו חושך. על דרך זה, לימדנו חכמינו ז"ל בעלי המוסר, שיהודי שמתפלל ולומד, מבחינת היהדות הוא עדיין עסוק בלבוש החיצוני של היהודי, שהוא התרי"ג מצוות, הנעשות על ידי רמ"ת איברים ושם"ה גידים. זהו "היופי" של היהודי כשהוא מתעסק בתורה ובמצוות, אבל עדיין נדרשת פנימיות. כך שיתכן שיהיו שני יהודים אשר שניהם מתפללים ולומדים ושניהם אברכים וכו', אבל אחד "יוני", ואחד "יהודי" - "יוני" עם צד"י שהוא רמו לצדיק.

הכתוב אומר "וצדיק באמונתו יחיה" (חבקוק ב, ד). המדה של צדיק היא חיים. ההבדל בין צדיק ללא צדיק, הוא בחיות שבו. אחד שמתפלל ומקיים מצוות, אם יש בתוכו "חיים", הוא "חיי" את התפילה, הוא "חיי" את המצוות, ואז הוא צדיק, ואף החיצוניות כולה בקדושת ישראל, אבל כשהוא עושה את המצוות בלי חיות, הוא אינו צדיק אלא "יוני".

בקבלה מדת הצדיק היא יסוד. ויסוד בלשון הקודש נקרא "א-ל חיי". כלומר, מה שאנחנו מבקשים מה' יותר מהכל זה חיים, ופונים אנו אליו יתברך לפי מדתו הידועה לנו "א-ל חיי" - "זכרינו לחיים... למענך אלקים חיים" (עי' שערי אורה, שער ב). כשאדם עושה את המצוות בלי חיים, העיקר חסר מן הספר.

אדם חי תמיד מחדש

ההגדרה של דבר חי הוא שהוא אינו מוגבל במסגרת. במחשב יש תוכנה בקיאה בש"ס, אשר תוך מספר שניות היא עונה על הכל, כמעט כמו הגאון מווילנא. ומה בכ"ו ביניהם? המחשב לא חי, ולכן הוא לעולם לא יפורץ מעבר למסגרת הנתונים שהוכנסו לתוכו, אך הגאון מווילנא היה תמיד מחדש ומרחיב. אדם חי הוא זה שחי את ה' יתברך.

חז"ל אומרים (עי' ברכות סד ע"א) שתלמידי חכמים אין להם מנוחה בעולם הבא אלא יושבים בבית המדרש וכישיבה של מעלה. ומפרש הגאון מווילנא זצ"ל שעל אותו זמן בגן עדן נאמר (תהלים קכו, ב) "או ימלא שחוק פינו". ביאור ההבדל בין שחוק לשמחה: משל לאדם שהתבשר על זכיה בסכום עתק, הוא שוחק - מביע את שמחתו בקריאות וקולות שמחה, אבל אח"כ הוא בשמחה פנימית. כלומר ששחוק הוא התבטאות של שמחה

מאמר "הבאני המלך חדריו"

וציפת אתו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו (כה, יא)

מבית ומחוץ תצפנו. אמר רבא, כל תלמיד חכם שאין תוכו כברו אינו תלמיד חכם. אביי ואיתימא רבה בר עולא נקרא תועבה שנאמר (איוב טו, טז) "אף כי נתעב ונאלח איש שותה כמים עולה". (יומא דף עב ע"ב)

מה החידוש שחידש רבא שתלמיד חכם צריך שיהיו פיו וליבו שווים, הרי כל אחד, ולא דווקא תלמיד חכם, צריך להיות דובר אמת ולהתרחק מהשקר, ומזה החיוב המיוחד שמחדש רבא על תלמיד חכם שהוא צריך להיות תוכו כברו.

הנה נאמר "קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראוהו באמת" (תהלים קמח, יח). משמע מהפסוק שיתכן להלל את ה' ולקרוא בשמו אבל לא באמת. אך יתכן הדבר, הלא אם אדם פונה אל הקב"ה וקורא אליו, הרי זה נובע מכך שהוא מכיר את המציאות האמיתית שהקב"ה הוא מלך מלכי המלכים, ואם כן, כיצד תתכן קריאה אל ה' שלא תהיה באמת אלא מתוך שקר, אתמהו.

אמנם, 'אמת' זוהי הנקודה הפנימית שבפנימיות של כל מדות ומציאות האדם. האדם מורכב מאלפי אלפים וריבי רבבות חלקים וכוחות נפשיים, והריבוי שבו הוא עצום לאין ספור, אבל למרות רוב קנניו וחלקיו הנפרדים, יש בו מרכז כללי, והמרכז של הנפש הוא 'אמת'.

יתכן להיות אדם ענק רוח, ומוכתר בהרבה מעלות. ויכול לדעת את התורה בעשרות פנים, אבל בכל זאת ולמרות כל זאת עדיין הכל הוא רק בבחינת חיצונית. אפשר לעמוד ברום המדרגות, ועדיין לא להיכנס לתוך היכל ה' פנים.

כמו שמצינו אצל ירבעם בן נבט. כשהפסד הקב"ה לירבעם בן נבט בבגדו ואמר לו: 'חזור בך, ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן'. אמר לו: 'מי בראש' אמר לו: 'בן ישי בראש'. אמר: 'אי הכי לא בעינא' (סנהדרין דף קב ע"א).

ירבעם בן נבט הגיע בחלקים החיצוניים למדרגה העליונה ביותר, לגדר של 'תפסו הקב"ה'. ומובא בגמ' שלא היה בתורתו שום דופי, ואמר רב יהודה

"אמר רב שכל תלמידי חכמים דומין לפניו כעשבי השדה (סנהדרין סט), הוא השיג בשכלו שיאים עליונים והקיף את העולמות השמימיים בממדים עצומים, אבל כל החישים הללו היו בבחינת 'בגדו' - רק בלבוש בחלק החיצוני, ואילו לנקודה פנימית שבפנימיות הוא לא הגיע. את ה'תוך' של ההלכה הוא לא החדיר לתוך מרכז נפשו.

ולכן כאשר הוא הועמד פנים אל פנים עם נסיטיו הקשה, הוא לא היה יכול להתגבר על מידות נפשו ואמר "לא בעינא". אילו היו השגותיו חודרות לא רק בבגדו, אלא גם בתוך תוכו, בפנימיותו, בלתי אפשרי היה שימנע בניסיון של מי בראש.

לפרוש הימנה איני יכול, לומר לכם אל תטלוה איני יכול, אלא בכל מקום שאתם הולכים, בית אחד עשו לי שאדור בתוכו שנאמר 'ועשו לי מקדש' (לעיל פסוק ח) **הנקודה** הפנימית שבתורה היא שכביכול הקב"ה נמכר עמה, והוא מצוי בתוך תוכה, ומי שלומד חוכה לחדור לתוך הפנימיות שלה, הוא זוכר להידבק בקב"ה בבחינת 'כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה' (משלי ב, ו). הוא זוכה לתורה מפיו של הקב"ה בכבודו ובעצמו.

ועל כך משבח דוד המלך ואומר "טוב לי תורת פיך" (תהלים קיט, עב), השבח הוא על התורה שהיא תורת פיך - מפיו של הקב"ה. זוהי הנקודה הפנימית שבתורה.

49

מעלתו העצומה של תלמיד חכם - שהוא תוכו כבדו. ראשית כל זוכה שהתננה שהוא לומד איננה דבר חיצוני מאישיותו, אלא היא חגורת אל תוך תוכו ואל מהותו האישית והפנימית, ולאחר מכן הוא זוכה לחשוף את הנקודה הפנימית ביותר הגנוזה בתורה הקדושה, שכביכול הקב"ה נמכר עמה ומתאחד עם קוב"ה ואוריתא שחד הוא.

ולכן דווקא בארון העדות שבמשכן רמזה התורה שעל התלמיד חכם להיות תוכו כבדו, ללמדנו את צורת לימוד התורה, שהלומדה צריך לזכות להיות בבחינת ארון העדות, שהוא הקיטון שבו דר הקב"ה עם התורה הקדושה בקרב בני ישראל.

41

R. Frad

The Chiddushei Harim wonders why Rabban Gamaliel was upset. He had known perfectly well that all these prospective students wanted to join the yeshivah. He had seen their applications. He had tested them, interviewed them and rejected them. And for good reason. He was looking for students who were *tocham kebaram*, genuine rather than superficial people, the real thing. He could have invited them all in, but he had chosen not to do so. Why should he suddenly have regrets when Rabbi Elazar ben Azariah let them in?

The Chiddushei Harim explains that he did not have those regrets immediately. But after a while, he noticed an amazing thing. All those students who had appeared superficial when he first met them were changing. The Torah they were learning was transforming them, penetrating into their hearts and minds, and making them the real thing, the genuine article, true Torah scholars, gilded within and without. This was the cause of his regrets. He had not given these young men the opportunity to be exposed to Torah. He had seen them as they were and rejected them, when he should have realized that Torah study itself would change them into the genuine Torah scholars they could have become from the beginning.

אכן, אפשר לקרוא אל ה', אבל הקריאה הזו היא לא 'באמת'. היא אינה נובעת מעומק פנימיות הלב, כי יתכן שהאדם בפנימיותו עדיין נמצא בעומק התהום, רחוק מהמצב הזה של הקריאה אל ה'. בשכלו ובנייעתו הוא מבין ויודע שצריך לקרוא אל ה', אך ידיעה זו עדיין לא נהפכה לעצם מעצמותו ולחלק ממחשבתו האישית, ולכן עדיין אינו קורא 'באמת'.

וזוהו עומק אמרו ז"ל: "הנפטר מחברו - אל יפטר אלא מתוך דבר הלכה, שמתוך כך זוכרנו" (ברכות דף לא ע"א). איך על ידי דבר הלכה יזכור את חברו - מפני שיש 'תוך' לדבר הלכה - חלק של פנים ונשמה, והחלק הזה עושה רושם, והוא חודר לתוך נשמתו ונפשו של חברו, ומתוך כך זוכרנו לקשר של לב בלב. לארגו נימים בנימים בין נשמות ונפשות אפשרי רק בכוחו של פנים ו'תוך' של הלכה.

37

מעלה נעמוד היטב על כוונתו של רבא, שהדגיש שתלמיד חכם צריך להיות תוכו כבדו.

אכן, אין הכוונה שמי שאינו תוכו כבדו הרי הוא משקר ועושה בעצמו רמיה כדי להונות אחרים, אלא המכוון הוא לדבר יותר עמוק. יש אנשים ש'ברם' החלק החיצוני שלהם, הוא באמת טוב ויפה, אבל הטוב שבחלק החיצוני לא חדר לתוך חלק הפנים. באישיותם יש שני חלקים נפרדים: החלק החיצוני הוא טוב באמת, ואילו החלק הפנימי לא הואר כל כך, ולא חדר לחלק זה אור התורה האמיתי. זוהי דמותו של תלמיד חכם שאין תוכו כבדו.

ולכן הקפיד רבן גמליאל שכל תלמיד שאין תוכו כבדו אל יכנס לבית המדרש (ברכות דף כח ע"א), כי מי שאינו מחדיר את מה שלומד לתוך הפנימיות

שלו, ואינו משנה את אורחותיו בהתאם לתלמודו, עדיף שלא יכנס לבית המדרש ולא ילמד תורה, מאשר שילמד וידיה בבחינת חכמתו מרובה ממעשיו.

וזוהי מעלת שימוש תלמידי חכמים, שהיא גדולה מלימודה (ברכות דף ז ע"ב), עד שהפליגו חז"ל במעלתה ואמרו: "אחרים אומרים, אפילו קרא ושנה ולא שימש תלמידי חכמים הרי זה עם הארץ" (ברכות דף מז ע"ב).

דינו של מי שאינו משמש תלמיד חכם נחרץ שהוא עם הארץ, הרי שכל מי שעוסק בתורה, אבל אינו לומד את טעמי ההלכה שזוהו עניין שימוש תלמידי חכמים, כמו שמפרש רש"י שם, היות שהוא לא חדר אל ה'תוך' ואל הפנים של ההלכה, הלימוד שלו אינו נחשב מאומה, ולמרות כל מה שהוא קרא ושנה הוא נחשב לעם הארץ.

ועל כך מתפללים ומבקשים בתפילות שבת והג: "יטור לבנו לעבדך באמת" - שזוכה לעבוד את ה' באמת. וכי תתכן עבודת ה' שאיננה באמת, שהיא בשקר, ומה פשר תפילה זו. אלא הבקשה היא שזוכה לעבוד את ה' מתוך הנקודה הפנימית, שעבודת ה' לא תהיה רק בחלק החיצוני של האדם, אלא תחדור לעומק פנימיות הלב. זה נקרא עבודה באמת.

38

כך הוא לימוד התורה בצורה הנכונה. מטרת הלימוד צריכה להיות באופן שיחדור אל ה'תוך' והפנים של ההלכה.

מהו החלק הפנימי של התורה - זהו כביכול הקב"ה בכבודו ובעצמו, כמו שאמרו חז"ל במדרש בתחילת הפרשה (שמו"ר לג, א): "אמר הקב"ה לישראל: מכרתי לכם תורת, כביכול נמכרתי עמה, שנאמר 'ויקחו לי תרומה'. משל למלך שהיתה לו בת יחידה, בא אחד מן המלכים ונטלה. ביקש לילך לו לארצו וליטול את אשתו. אמר לו: בתי שנתתי לך יחידה היא. לפרוש ממנה איני יכול, לומר לך אל תטלה איני יכול וכו'. כך אמר הקב"ה לישראל נתתי לכם את התורה.

Someone who knows that people consider him to be a *talmid chacham* is obligated to sanctify the Divine Name by behaving in the way described by the Rambam (*Hilchos De'os*, beginning of chap. 5). All his private and public actions as well as his speech should conform to the elevated status expected of him. People expect him to behave in a superior manner, which is symbolized by the external gold covering, and also to be replete with *yiras Shamayim* and *middos tovos*, as symbolized by the internal gold covering.

However, in his private thoughts, he lives with the awareness that he is nothing more than wood, since his deeds, speech, and thoughts are still in need of much improvement in light of his true potential for greatness. Such a person is indeed following the path of a true *talmid chacham*: although his internal dialogue with the Creator is "wooden," and reflects a genuine *anavah*, his external behavior, which is witnessed by onlookers, is appropriately gilded. His inside is like his outside in the sense that both of them conform to the path that a genuine *talmid chacham* is supposed to follow.

In any case, we see from the above Gemara that even if someone knows the entire Torah and is a big *lamdan*, if he has not refined his character as expected of a *talmid chacham* and his conduct is no different from that of an *am ha'aretz*, that means that he has not learned Hashem's Torah, but has only studied it like a student without the Torah elevating him. He has not earned the title of a *talmid chacham*.

רצה

התורה

פרשת חרוט

42

ברם, נראה ללמוד כאן לימוד נוסף, ומוסר השכל.

דהנה מאז ומעולם היה הדבר קשה בעיני, לשם מה היה צורך בארון העץ בין שני ארונות הזהב, ובפרט שארון זה לא היה נראה כלל ועיקר, שהרי הוא עצמו היה בתוך ארון של זהב, ובתוכו הניחו ארון של זהב, וא"כ מה צורך יש בו?

ויתירה מזו, חז"ל דרשו (בדלעיל) שכל ת"ח שאין תוכו כבוד, אינו ת"ח, והרי הארון בעצמו לא היה תוכו כבוד, כיון שמבחוץ היה זהב, ובפנימיותו היה של עץ, וא"כ האיק אפשר ללמוד מן הארון לגבי תלמיד חכם.

אולי התורה רצתה ללמדנו בזה האיק צריך להראות תלמיד חכם בחיצוניותו ובפנימיותו. והיינו, שמבחוץ צריך הת"ח להראות כזהב, כי זהו כבוד התורה, ולא לחנם אחז"ל כל ת"ח שנמצא רבב על בגדו חייב מיתה (שבת קיד, א). וזהו קידוש השם שבאים תלמיד חכם הדור בלבשו, מסודר, ופניו מאירות ומשמחות אלקים יאדם. אבל בתוך תוכו הוא צריך להיות עניו ושפל ופניו כהלל הוקן, וכבר אחז"ל: בעניים חכמה. ובהנהגותו האישית הוא צריך להיות צנוע ומסתפק במעט מתרחק מראויות וגינות של כבוד, כי אין אלו יכולים לדור בכפיפה אחת עם התורה.

וכך היו גדולי ישראל שבכל הדורות אשר זכו לתורתם וגדלותם בזכות גנותותם וצניעותם, אף שמבחוץ היו הוד והדר כיאה וכנאה לכבודיה של תורה.

CHECKING OUT BOYS FOR SHIDDUCHIM

In addition to gold, the Torah is also compared to glass, as the *passuk* says, "Gold and glass cannot equal it" (*Iyov* 28:17). A *ben Torah* is transparent like glass in the sense that his external behavior reflects his inner state, and by examining his conduct, an onlooker can tell whether he is a genuine *ben Torah* (see also Rabbeinu Bachaye on *Shemos* 25:11).

Someone told Rav Sternbach that he asked the Chazon Ish about a *bachur* who had been suggested for his daughter. Although he had heard that he was a *talmid chacham* and a *lamdan*, he did not know whether he was a *yerei Shamayim*, and wondered how he could check this out. The Chazon Ish replied that it was indeed no simple matter to find this out, but the best he could do

was to go to the *bachur's* yeshivah and watch how he davened, because one can usually receive an impression of the level a person is on from the way he prays.

אל תסתכל בקנקן

משחת

שם

ושמעתי מהגאון רבי אליעזר קאהן זצ"ל מנהל ישיבתנו, ליישב הדברים באופן נוסף, כי הנה כלשון הפסוק נאמן 'ועשו ארון עצי שיטים' ולכאורה יש לשאול מדוע לא נקרא 'ארון זהב' הרי לא היו נראים רק הארונות של זהב, ובאמת היה רובו עשוי זהב טהור. אלא לכן נקרא כך מפני שבאמת לא היה הזהב רק כיסוי לעץ שהיה בפנים, ובגלל זה לבד אי אפשר כבר לקריתו 'ארון זהב' בשעה שאינו כולו ממש של זהב.

ומדקדק זה באו חכמינו ז"ל ללמוד שהתלמיד חכם צריך להיות 'תוכו כבוד', דהיינו שכמו שאנו רואים אצל הארון שלא נקרא 'ארון זהב' משום שלא היה כל כולו של זהב ממש, כך צריך כל תלמיד חכם לידע שאי אפשר לו להתהדר בתואר 'תלמיד חכם' רק כשהוא כל כולו תורה ממש, אבל אם מעורב בפנימיותו משהו זר, שוב אינו יכול להיקרא תלמיד חכם.

וביאר החת"ק רבי ברוך מגארליץ זצ"ל בשם אביו בעל 'דברי חיים' מצאנו זצ"ל, שאפשר לומר שבאמת לא הקפידו לישב דוקא עם תלמידי חכמים ממש, והיו יכולים לסעוד גם במקום שלא נמצאו עוד חכמים, ולא על זה היו מבררים. אלא עיקר ההקפדה שלהם היתה לישב עם אנשים שתוכם כבוד והם יודעים על מהותם האמיתית - לא שנא עם הארץ ולא שנא תלמיד חכם, והימנעותם להכנס היתה רק למקום שישבו אנשים צבועים שמהותם לא היתה ידועה לכל.

ומצינו בדברי חז"ל שהחכמים היו נוהרים בתכלית הזהירות שלא להתחבר עם אנשים שתוכם לא היה שוה כבודם, כמו שאמרנו בגמרא (סנהדרין כג.) על נקיי הדעת שבירושלים, שלא היו נכנסין לסעוד בסעודה אלא אם כן יודעים מי מיסב עימם. ופירש רש"י הטעם להנהגתם זו, מפני שגנאי הוא לתלמידי חכמים לישב אצל עם הארץ בסעודה. ותימה שאם זהו מה שרצו לברר, למה לא אמרו בפשטות שלא נכנסו לסעודה אלא אם ידעו מתחילה שמסובים שם עוד תלמידי חכמים נקיי הדעת.

ובדרך המוסר יש ללמוד מכאן הוראה מעשית לכל איש ישראל בכלל ולבני הישיבות ותלמידי חכמים בפרט, שצריך כל אחד להשגיח על עצמו שמעשיו החיצוניים יהיו שווים לפנימיות המעשים, ובאותו מעמד שהוא מתהדר להיראות כלפי אחרים, כך הוא צריכה להיות מהותו באמת, וחי' להערים על הציבור שמבחוץ יתחזה כצדיק יסוד עולם, ומבפנים יהיה מלוכלך מתחלואי הרע.

ורצונו לדעת באמה באיזה מדרגה הוא עומד ומה מצבו האמיתי, אזי שומה עליו לעיין בתוך נבכי נפשו הנסתרים ולפשפש בהם היטב, וכאשר יכיר באמת באיזה מעמד הוא אוחז, אז יקבע לעצמו מהי הדרך הנכונה שעליו לצעוד בה ובאיזה דרך עליו ללכת בעבודת ה'.

ויש להזהר בזה היטב להכיר באמיתיות המצב האישי, ולא ללכת שולל אחר נטיות הלב הממהרים להצדיק את הכל ללא הבחנה נכונה, כי הלא כך הזהירו חכמינו ז"ל ואמרו (כבא כתר א צח). כל המתגאה בטליית של תלמיד חכם ואינו תלמיד חכם, אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה. ובגלל זה צריך כל אחד להבין שבשעת חשבון הנפש עליו לעיין היטב בפנימיות מצבו, ולשפוט את המצב רק לפי זה.

ואיך יראה המנהיג את עצמו באופן זה ומכיר את מעמדו באמת, הוא מרוויח שלעולם לא ינסה לחפוש מדרגות שאינו יכול להגיע אליהם, ולא ירצה להשיג השגות הגבוהות יותר ממה שהוא מסוגל באמת.

וזהו עבודה גדולה בעבודת ה', שהאדם ישים לב להיות חכם המכיר את מקומו הנכון וידע באמת היכן הוא נמצא ואינו עבודה שייכת אליו וראויה לו ואינו עבודה מרוממת מדי בעבורו, ומתוך הכרה זו לא ירצה לעלות במעלות גבוהות שאינם לפי מידותיו ולא יתאוה להשיגם כלל.

ומצינו רמז לזה בתורה בפרשת ציורי עשיית מזבח הנחושת, שמתחילה ציור הקב"ה לבנותו חלול בלא גג וכאמור בפסוק (כו ח) 'נבוב לוחות תעשה אותך',

וכמו שכתב רש"י (להלן ל ג) שהיו ממלאים את חללו אדמה בכל חנייתו. אבל מצאתי דבר חידוש בפרשת קרח אצל הפסוק האומר שלאחר מעשה המחלוקת שהקטירו מאתיים וחמשים ראשי סנהדראות קטנות וזה ונשרפו מן העולם, לקח אלעזר הכהן את מחותות הרשעים ועשה מהם ציפוי למזבח לאות זכרון לבני ישראל, וכאמור (כמדבר יז דה) 'ויקח אלעזר הכהן את מחותות הנחושת וגו' וידקעם ציפוי למזבח זכרון לבני ישראל למען אשר לא יקרב איש זר וגו' להקטיר קטורת, והנה לכאורה יש לשאול איך נעשה מציפוי זה אות המזכיר המעשה, הרי המזבח עצמו של נחושת היה, ואם כן כששמו עליו ציפוי נחושת לא היה ניכר כלל ואין כאן שום אות.

ובתב החזקוני שציפוי זה לא היה על דופן המזבח באופן שאינו ניכר לראיה, רק עשו ממנו גג למזבח, שעד עתה הרי לא היה מכוסה אלא ממולא עפר, ומאז מעשה זה הרקיעו עליו גג. וזהו זכרון נצח הניכר לכל, מפני שכל מי שיבוא למשכן

ה' ויראה שהמזבח מכוסה, ישאל מיד מהו החידוש הזה שלא היה עד עכשיו, ואז יגידו לו שזה נעשה לאות זכרון על מחלוקתו של קרח ועדתו, למען ישמעו וייראו לבלתי לחזור על האיוולת הזו עוד.

וממה שנבחר לקבוע זכרון זה בהוספת גג למזבח ולא באיזה אופן אחר, יש לומר רמז לעניינינו, כי הלא טענת קרח ותלונתו על משה ואהרן היתה שאמר להם ירב לכם כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו' (שם טז ג), כלומר שהיה מתלונן על מדרגתו העליונה של משה רבנו.

והיה חפץ שגם הוא יעלה למדרגות גבוהות יותר. והיינו שרצה לחפוש מדרגות גבוהות יותר ממה שראוי לו, ובגין טעות זו נאבדו הוא וזרעו וכל עדתו וכל הנלווים אליו מכל העולמות.

52 יקח לך טאק - ה"פ

בברכות (כח) מסופר שכשהיה ר"ג נשיא, הכריז ואמר: כל תלמיד שאין תוכו כבדו אל יכנס לבית המדרש. רק כאשר עברה הנשיאות לידי רבי אליעזר בן עזריה, סולק "שומר הפתח" מפתח בית המדרש וניתנה רשות לכל מי שרצה בכך להכנס וללמוד תורה. והגמי מציית שם שבאותו יום נתווספו ספסלים רבים לבית המדרש. י"א ארבע מאות ספסלים וי"א שבע מאות.

* וקשה להבין מה היה זה אותו שומר הפתח שהיה מסוגל להבחין בכל תלמיד אם תוכו כבדו או לא? הרי לשם כך עליו להיות יודע מחשבות! בספר "מענה של תורה" מובא בשם הרבי הזקן מסדיגורה זצ"ל שביאר שדלתות בית המדרש נסגרו על מנעול וברית, אולם התלמיד שרצה במלוא הרצינות והשאיפה הפנימית להכנס וללמוד תורה, היה לוקט כל האמצעים והפעולות. הוא היה פורץ גדרות וחותר חתירות כדי להגיע אל הקדש פנימה כדוגמת הלל שעלה על גג ביהמ"ד ושמע ד"ת דרך הארובה.

53

ואפשר לישב הדברים באופן זה: אמנם כלפי חוץ צריך הת"ח להיראות מכובד כדי לשמור על כבוד התורה, בכל זאת מצד עצמו חייב הוא להיות פשוט ועניו — "כי לך נוצרת". עוזה זו, שחיצוניותה אומרת כבוד, מסתמלת בארון העץ הפנימי העטוף מבחוץ בארון זהב.

● בא רבא וחיך שכוון שלפנים מתיבת העץ היתה תיבה של זהב, כך גם אצל תלמיד חכם לפניו ולפנים מן העוה צריך הוא שיכיר את ערך עצמו — "בשבילי נברא העולם". מפורסם הדבר בשם הסבא מסלבודקה זצ"ל ששורשה של העוה היא ההכרה של העניו שהוא מסוגל לגדלות, דוקא משום כך יהיה כל מה שהוא עושה קטן בעיניו. וכך הורונו חז"ל (סוטה דף ה) "תלמיד חכם צריך שיהא בו אחד משמונה שבמיניות", בו — בתוך תוכו.

54

128 □ STEP BY STEP

FRIDAY

As with any of our character traits, pride also has its positive dimension when controlled and appropriately harnessed within one's personality. A person with low self-esteem and a lack of confidence will — most probably — not accomplish all that he is capable of achieving, since he does not believe in himself and essentially gives up before he even begins. The positive side of pride — when it is harnessed for *avodas Hashem* — becomes a strong force for accomplishment and the fulfillment of one's potential. There is a certain pride that every Jew must feel in knowing that